

ΠΩΣ ΠΗΡΕ ΤΟ ΟΝΟΜΑ ΤΟΥ ΤΟ PISAURUM

Το ενδιαφέρον των Ρωμαίων, όπως και των Ελλήνων, για την αναζήτηση της ετυμολογίας των λέξεων είναι αξιοσημείωτο. Πολλές όμως από τις ετυμολογίες που πρότειναν δεν επιβεβαιώνονται από τα δεδομένα της επιστήμης της Γλωσσολογίας. Στο κείμενο που ακολουθεί ο σχολιαστής του Βιργιλίου Σέρβιος μας εξηγεί πώς πήρε το όνομά του το Pisaurum (Πίσσαυρο, σημ. Pesaro), μια παράλια πόλη της Ομβρικής (Umbria).

Brenno duce* Galli, apud Alliam flumen delētis* legiōnibus Rōmanōrum, evertērunt urbem Rōmam praeter Capitōlium, pro quo immensam pecuniam accepērunt. Tum Camillus, qui diu apud Ardeam in exilio fuerat propter Vēientānam praedam non aequo iure divīsam, absens dictātor est factus; is Gallos iam abeuntes secūtus est: quibus interemptis* aurum omne recēpit. Quod illic appensum civitāti nomen dedit: nam Pisaurum dicitur, quod illic aurum pensātum est. Post hoc factum rediit in exilium, unde tamen rogātus reversus est.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Brenno duce Galli,
Με το Βρέννο αρχηγό οι Γαλάτες,

delētis legiōnibus Rōmanōrum apud Alliam flumen,
αφού κατατρόπωσαν τις λεγεώνες των Ρωμαίων κοντά στον Αλλία ποταμό,

evertērunt urbem Romam praeter Capitōlium,
κατέστρεψαν εντελώς την πόλη Ρώμη εκτός από το Καπιτώλιο,

pro quo accepērunt immensam pecuniam.
για το οποίο ως αντάλλαγμα πήραν τεράστιο χρηματικό ποσό.

Tum Camillus qui diu fuerat in exilio apud Ardeam
Τότε ο Κάμιλλος που για πολύ καιρό είχε παραμείνει σε εξορία κοντά στην Αρδέα

propter praedam Vēientānam non divīsam aequo iure,
εξαιτίας της λείας από τους Βηίους που δεν είχε μοιραστεί ακριβοδίκαια,

factus est dictātor absens;
έγινε δικτάτορας αν και απουσίαζε·

is secūtus est Gallos iam abeuntes:
αυτός ακολούθησε τους Γαλάτες ενώ ήδη έφευγαν·

interemptis quibus recēpit omne aurum.
αφού εξολόθρευσε αυτούς, πήρε πίσω όλο το χρυσάφι.

Quod appensum illic dedit nomen civitāti:
Αυτό, επειδή ζυγίστηκε εκεί, έδωσε το όνομα στην πολιτεία·

nam dicitur Pisaurum,
δηλαδή ονομάζεται Πίσαυρο,

quod illic pensātum est aurum.
επειδή εκεί ζυγίστηκε το χρυσάφι.

Post hoc factum rediit in exilium,
Μετά από αυτήν την πράξη γύρισε στην εξορία,

unde tamen reversus est rogātus.
από όπου όμως επέστρεψε, αφού (τον) παρακάλεσαν.

Ουσιαστικά

Α΄ κλίση

Allia, -ae (A) = ο Αλλίας (ποταμός), (χωρίς πληθυντικό)
Roma, -ae (Θ) = Ρώμη, (χωρίς πληθυντικό)
pecunia, -ae (Θ) = χρήματα (χωρίς πληθυντικό)
Ardea, -ae (Θ) = η Αρδαία, (χωρίς πληθυντικό)
praeda, -ae (Θ) = η λεία

Β΄ κλίση

Brennus, -i (A) = Βρέννος, (χωρίς πληθυντικό)
Galli, -orum (A) = Γαλάτες (Gallus, -i → σπάνιο στον ενικό)
Romani, -orum (A) = Ρωμαίοι, (Romanus, -i)
Camillus, -i (A) = Κάμιλλος, (χωρίς πληθυντικό)
Capitolium, -ii και -i (O) = το Καπιτώλιο, (χωρίς πληθυντικό)
exilium, -ii και -i (O) = εξορία
aurum, -i (O) = χρυσάφι, (χωρίς πληθυντικό)
Pisaurum, -i (O) = Πίσαυρο, (χωρίς πληθυντικό)
factum, -i (O) = πράξη

Γ΄ κλίση

dux, ducis (A) = αρχηγός
legio, -onis (Θ) = λεγεώνα
urbs, urbis (Θ) = πόλη, γενική πληθυντικού: urbium
dictator, -oris (A) = δικτάτορας
civitas, -atis (Θ) = πολιτεία, γενική πληθυντικού: civitatum και civitatum

flumen, -inis (O) = ποταμός

ius, iuris (O) = το δίκαιο

nomen, -inis (O) = όνομα

Επίθετα

Β΄ κλίση

- **immensus, -a, -um** = τεράστιος
παραθετικά: immensior, -ior, -ius, immensissimus, -a, -um
Veientanus, -a, -um = από τους Βηίους (δεν έχει παραθετικά)
- **aequus, -a, -um** = ίσος, δίκαιος
παραθετικά: aequior, -ior, -ius, aequissimus, -a, -um
(επίρρημα: aeque, aequius, aequissime)

Γ΄ κλίση

omnis, -is, -e = όλος, όλη, όλο (δε σχηματίζει παραθετικά)

Ρήματα

Α΄ συζυγία

1. **do, dedi, datum, dare (1)** = δίνω
2. **penso, pensavi, pensatum, pensare (1)** = ζυγίζω προσεκτικά
3. **rogo, rogavi, rogatum, rogare (1)** = ζητώ να, ρωτώ

Β΄ συζυγία

4. **deleo, deleui, deletum, delere (2)** = κατὰστρέφω, σκοτώνω

Γ' συζυγία

5. **everto** , **everti**, **eversum**, **evertere** (3) = καταστρέφω εντελώς
6. **accipio**, **accepi**, **acceptum**, **accipere** (3*) (**ad+capio**) = παίρνω, δέχομαι
7. **divido**, **divisi**, **divisum**, **dividere** (3) = μοιράζω
8. **sequor**, **secutus sum**, **secutum**, **sequi** (3) (αποθετικό) = ακολουθώ
9. **interimo**, **interemi**, **interemptum**, **interimere** (3) = εξολοθρεύω
10. **recipio**, **recepi**, **receptum**, **recipere** (3*) (**re+capio**) = παίρνω πίσω
11. **appendo**, **appendi**, **appensum**, **appendere** (3) = ζυγίζω
12. **dico**, **dixi**, **dictum**, **dicere** (3) = λέω (β' ενικό προστακτικής: **dic**)
13. **revertor**, **reversus sum**, **reverti** (3) (εδώ αποθετικό!!!)
revertor, **reverti**, **reversum**, **reverti** (3) (ημιαποθετικό) = επιστρέφω, γυρίζω

Ανώμαλα-Βοηθητικά

14. **redeo**, **redivi** (**redii**), **reditum**, **redire** (**red+eo**) = επιστρέφω
15. **abeo**, **abivi**(**abii**), **abutum**, **abire** (**ab+eo**) = φεύγω
16. **fio**, **factus sum**, **fieri** = γίνομαι (παθητική φωνή του **facio**)
17. **sum**, **fui**, - , **esse** = είμαι, υπάρχω
18. **absum**, **afui**, - , **abesse** = είμαι μακριά, απουσιάζω

ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

qui, **quae**, **quod** (αναφορική) = ο οποίος, η οποία, το οποίο
is, **ea**, **id** (δεικτική-επαναληπτική) = αυτός, αυτή, αυτό
hic, **haec**, **hoc** (δεικτική) = αυτός, αυτή, αυτό

ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΑ

- **diu** = για πολύ καιρό, επί πολύ
παραθετικά: **diutius**, **diutissime**
tum = τότε
iam = ήδη, πια
illic = εκεί
unde = από όπου (αναφ. επίρρημα)

ΠΡΟΘΕΣΕΙΣ	ΣΥΝΔΕΣΜΟΙ
apud + αιτ. = κοντά σε (πλησίον) praeter + αιτ. = εκτός από (εξαίρεση) pro + αφαιρ. = ως αντάλλαγμα in + αφαιρ. = σε (στάση) post + αιτ. = μετά από (χρόνος) in + αιτ. = σε (τόπος) propter + αιτ. = εξαιτίας (αιτία)	nam (αιτιολογικός .παρατακτ.) = γιατί quod (αιτιολογικός. υποτακτ.) = γιατί, επειδή tamen (αντιθετικός) = όμως

Ετυμολογικά:

pecunia < κυρ. «ιδιοκτησία σε ζώα»: pecus -oris = ζώα, κοπάδι,
exilium < exulo,
sequi < con-sequor, socius, secundus,
factum < facio
aequus > aequitas

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Brenno duce Galli, apud Alliam flumen deletis legionibus Romanorum, everterunt urbem Romam praeter Capitolium: Κύρια πρόταση κρίσεως.

everterunt: ρήμα,

Galli: υποκείμενο του ρήματος,

urbem: αντικείμενο στο everterunt,

Romam: επεξήγηση στο urbem,

praeter Capitolium: εμπρόθετη αιτιατική της εξαίρεσης στο everterunt,

Brenno duce: ιδιόμορφη αφαιρετική απόλυτη που δηλώνει χρόνο (**Brenno:** υποκείμενο της ιδιόμορφης αφαιρετικής, **duce:** κατηγορηματικός προσδιορισμός στο Brenno).

deletis: νόθη αφαιρετική απόλυτη, χρονική μετοχή, ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο everterunt· δηλώνει το προτερόχρονο,

legionibus: υποκείμενο της μετοχής deletis,

Romanorum: γενική κτητική στο legionibus,

apud Alliam: εμπρόθετη αιτιατική της στάσης σε τόπο στο deletis,

flumen: παράθεση στο Alliam,

pro quo immensam pecuniam acceperunt: Δευτερεύουσα αναφορική πρόταση, προσδιοριστική στο Capitolium. Εισάγεται εμπρόθετα με την αναφορική αντωνυμία (pro) quo. Εκφέρεται με οριστική (acceperunt) γιατί δηλώνει το πραγματικό, χρόνου παρακειμένου γιατί αναφέρεται στο παρελθόν.

acceperunt: ρήμα,

Galli: (εννοούμενο) υποκείμενο του ρήματος,

pecuniam: αντικείμενο στο acceperunt,

immensam: επιθετικός προσδιορισμός στο pecuniam,

pro quo: εμπρόθετη αφαιρετική του ανταλλάγματος στο acceperunt.

Tum Camillus absens dictator est factus: Κύρια πρόταση κρίσεως.

est factus: ρήμα,

Camillus: υποκείμενο του ρήματος,

dictator: κατηγορούμενο στο Camillus μέσω του est factus,

absens: εναντιωματική μετοχή, συνημμένη στο υποκείμενο του ρήματος· δηλώνει το σύγχρονο,

Tum: επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο est factus.

qui diu apud Ardeam in exilio fuerat propter Veientanam praedam non aequo iure divisam: Δευτερεύουσα αναφορική πρόταση, προσδιοριστική στο Camillus. Εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία qui. Εκφέρεται με οριστική (fuerat) γιατί δηλώνει το πραγματικό, χρόνου υπερσυντελικού γιατί αναφέρεται στο παρελθόν.

fuerat: ρήμα,

qui: υποκείμενο του ρήματος,

diu: επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο fuerat,

apud Ardeam: εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός της στάσης σε τόπο στο fuerat,

in exilio: εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός της κατάστασης στο fuerat,

propter praedam: επιρρηματικός προσδιορισμός του εξωτερικού αναγκαστικού αιτίου στο fuerat,

Veientanam: επιθετικός προσδιορισμός στο praedam,

non divisam: επιθετική μετοχή, συνημμένη στο praedam, ως επιθετικός προσδιορισμός στο praedam· δηλώνει το προτερόχρονο,

iure: απρόθετη αφαιρετική (οργανική) του τρόπου στο non divisam,

aequo: επιθετικός προσδιορισμός στο iure.

is Gallos iam abeuntes secutus est: Κύρια πρόταση κρίσεως.

secutus est: ρήμα,

is: υποκείμενο του ρήματος,

Gallos: αντικείμενο στο secutus est,

abeuntes: χρονική μετοχή, συνημμένη στο αντικείμενο του ρήματος Gallos· δηλώνει το σύγχρονο,

iam: επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο abeuntes.

Quibus (=eis) interemptis aurum omne recepit: Κύρια πρόταση κρίσεως.

recepit: ρήμα,

Camillus: (εννοούμενο) υποκείμενο του ρήματος,

aurum: αντικείμενο στο recepit,

omne: κατηγορηματικός προσδιορισμός στο aurum,

interemptis: νόθη αφαιρετική απόλυτη, χρονική μετοχή, ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο recepit, δηλώνει το προτερόχρονο,

quibus: υποκείμενο της επιρρηματικής μετοχής.

Quod illic appensum civitati nomen dedit: Κύρια πρόταση κρίσεως, καθώς το Quod με το οποίο εισάγεται η πρόταση τίθεται μετά από τελεία και είναι ισοδύναμο με το δεικτικό id' γι' αυτό εξάλλου και η πρόταση είναι κύρια.

dedit: ρήμα,

Quod: υποκείμενο του ρήματος,

nomen: άμεσο αντικείμενο στο dedit,

civitati: έμμεσο αντικείμενο στο dedit,

appensum: αιτιολογική μετοχή, συνημμένη στο υποκείμενο του ρήματος Quod, δηλώνει το προτερόχρονο,

illic: επιρρηματικός προσδιορισμός της στάσης σε τόπο, στο appensum.

nam Pisaurum dicitur: Κύρια πρόταση κρίσεως.

dicitur: ρήμα,

civitas: (εννοούμενο) υποκείμενο του ρήματος,

Pisaurum: κατηγορούμενο του υποκειμένου μέσω του (συνδετικού) dicitur.

quod illic aurum pensatum est: Δευτερεύουσα επιρρηματική αιτιολογική πρόταση. Εισάγεται με τον αιτιολογικό σύνδεσμο quod. Εκφέρεται με οριστική (pensatum est) γιατί δηλώνει αιτιολογία αντικειμενική, χρόνου παρακειμένου γιατί η αιτία αναφέρεται στο παρελθόν (προτερόχρονο στο παρελθόν). Λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός της αιτίας στο περιεχόμενο της κύριας πρότασης με ρήμα το dicitur.

pensatum est: ρήμα,

aurum: υποκείμενο του ρήματος,

illic: επιρρηματικός προσδιορισμός του τόπου στο pensatum est.

Post hoc factum rediit in exilium: Κύρια πρόταση κρίσεως.

rediit: ρήμα,

(Camillus): (εννοούμενο) υποκείμενο του ρήματος,

in exilium: εμπρόθετος προσδιορισμός της εισόδου σε κατάσταση στο rediit,

Post factum: εμπρόθετη αιτιατική του χρόνου στο rediit,

hoc: επιθετικός προσδιορισμός στο factum.

unde tamen rogatus reversus est: Δευτερεύουσα αναφορική πρόταση, προσδιοριστική στο exilium. Εισάγεται με το αναφορικό επίρρημα unde. Εκφέρεται με οριστική (reversus est) γιατί δηλώνει το πραγματικό, χρόνου παρακειμένου γιατί αναφέρεται στο παρελθόν.

reversus est: ρήμα,

(Camillus): (εννοούμενο) υποκείμενο του ρήματος,

rogatus: επιρρηματική χρονική μετοχή, συνημμένη στο υποκείμενο του ρήματος· δηλώνει το προτερόχρονο,

unde: επιρρηματικός προσδιορισμός της κίνησης από τόπο στο reversus est.

arxaia-latinika.gr